

הריבוע היה מקודש בעיני העם ובעיני העומדים בראשו. הוא נבנה מצלעות ישרות של מוסכמות, הרגלים, תפיסות עולם עתיקות והשקפות מיושנות. כולם יחד סגרו מצולע אחד של מצור. אין יוצא ואין בא. א. נהרדעא

היו פשטניים ומחייבים, עד שהם הקיפו את כ-ו-ל-ם, והכניסו את כל שכבות האוכלוסיה אל תוך התקנים.

יתירה מזאת, גם האנשים עצמם היו במובן מסוים מרובעים. הם התרגלו לחשוב 'בתוך הקופסה'. היה צורך למסגר כל רעיון באמות המידה המקובלות. מרחב המחיה של היצירה, של האמנות ושל ההגות נע בתוך ארבע צלעות

זה חזר על עצמו בכל פינה: בבתים, בחצרות, בפרדסים ובגינות, בשווקים, בבתים המלאכה ובבתי הספר, מלגו וגם מלבר. הריבוע בעל ארבעת הקודקודים שלו היה צורה נבחרת שבחרו לעצמם בני אנוש.

הוא היה כה ברור, כה פשוט ונוח לתפעול, עד כי אף אחד לא חשב לרגע שאפשר אחרת. מעבר לדיק היה בו גם שוויון מסוים. החיים

מי היה מאמין שרק לפני כמה מאות שנים היו החיים מרובעים כל כך. הריבוע היה כה מוחשי, עד שכמעט היה ניתן לשרטט אותו, לראות בבירור את גבולותיו המדויקים.

האנושות חיה את חייה בתוך הריבוע. ההיסטוריה מתעדת חיים שמרניים וסגורים:

הימים הילכו אז במסלולים ישרים ישרים. צורת הנוף השכיחה ביותר היתה ריבוע. דפוס

שוות. רק בתוך הריבוע המסורתי היה מותר לחשוב או להתבטא. סטייה מן הריבוע נחשבה לחריגה חברתית, להעזה מסוכנת.

'הריבוע' שהחברה היתה כה ממושמת לו, התחיל בגיל העריסה. החינוך הישן היה קפדני מאוד ומעוגן בכללי התנהגות ברורים. הקשיחות של הממסד החינוכי גרמה לכך שמי שלא ידע להתאים את עצמו וליישר קו עם המערכת – נפלט. עד מהרה הוא היה עלול למצוא את עצמו מסווג כבעל לקות או הפרעה כלשהי.

הריבועים נבנו זה על גבי זה –

ב'טיפת חלב' שקלו ומדדו את התינוקות והעריכו אותם לפי מודל התפתחות חד משמעי. בכיתות הגן נדרשו הילדים לצבוע מדויק – מדויק בתוך המסגרת שציירה הגננת. הקו הנוקשה חזר על עצמו בבית הספר. התלמידים היו יושבים ורושמים שורות ארוכות-ארוכות בכתביה תמה. הם נהגו להעתיק עמודים על גבי עמודים ולמלא הכתבות משעממות בלי טעות אחת.

הצוות החינוכי דרש מן החניכים ציות מלא לכללים כתובים. השאיפה היתה ליצור כיתה הומוגנית, שבה כל התלמידים יושבים בשעור ממוסמרים למקומם, שלובי ידיים, ופועלים 'לפי הספר' בתיאום מושלם.

אחרי חינוך כה מרובע, אין פלא שהתוצרת היתה בהתאם. למעשה, הקיף ה'ריבוע' את כולם. העם כולו היה מרובע. מחוטבי העצים ושואבי המים ועד המדענים והרופאים, נושאי המשרות הבכירות והיושבים במוסדות השלטון, כולם נצמדו לתבניות התנהגות ברורות, ולא העזו להוציא את חוטמם מחוצה להן.

חלוקת המעמדות היתה ברורה, והאנושות נתחמה לפי דרגות החשיבות, מסגרת בתוך מסגרת. מי שאיתרע מזלו ונולד בשוליים – מעטים היו סיכוייו להסיר את התווית ולהתקדם לאזור מרכזי יותר. את גבולות הריבוע לא ניתן היה לפרוץ.

דעת הקהל היתה 'שבלונית', מצומצמת וצרת-אופק, ניתנת לצפייה מראש. התקשורת השמיעה תמיד דעה אחת קבועה, כפי מה שהיה מתאים לרוחו של הרודן התורן. הכותרות בעיתון בוקרו וסוננו בידי צנזורה קפדנית, כדי שתהינה תמיד לשביעות רצונם של המנהיגים. אם למישהו היה רעיון קצת שונה, מחשבה בזווית אחרת או יזמה מקורית לשיפור החברה, הוא נאלץ להחניק אותם.

הבריית לא נתנו את דעתם על כך שחומות הריבוע סוגרות עליהם. הם סברו שזוהי המציאות, ואין בילתה הריבוע היה מקודש בעיני העם ובעיני העומדים בראשו. הוא נבנה מצלעות ישירות של מוסכמות, של הרגלים, של תפיסות עולם עתיקות ושל השקפות מיושנות. כולם יחד סגרו מצולע אחד של מצור, אין יוצא ואין בא.

אמנם לא לעד.

קצת קשה לקבוע מתי התחיל המהפך, מתי נפרץ הריבוע? אפשר רק לשער שזה קרה במקביל ליום שבו נפקחו עיניהם של החכמים להבין את מה שאחרים, חכמים מהם, ידעו הרבה קודם לכן. הם נוכחו לדעת על פי מסקנות ומדידות, שהעולם עגול. עד כה היו בטוחים שפני הארץ הם מישוריים. כאשר היכתה בהם התגלית שהארץ עגולה היא, אמרו החכמים לנפשם: 'אם העולם עגול ככדור, למה שנהיה אנחנו מרובעים?'

הם לא הסתפקו בכך. המשיכו לחקור ולהתבונן סביבם, סקרו את הטבע, חיפשו בו ריבוע – ולא מצאו.

חקרו את הבריאה על כל דרגותיה, ירדו לעומק והגביהו רום, ניסו למצוא ממצא טבעי אחד שצורתו הבראשיתית ריבועית וישרת זווית.

צפו בבעלי החיים למיניהם, וכולם מצוירים בקרן ובפרסה, בכנפיים ובמחושים – בקווים עגולים. המשיכו אל הצומח, שוטטו בחורשות וביערות, בסוואנות ובג'ונגלים הרחוקים, ולא מצאו פרי אחד לרפואה או עלה לתרופה, שפאותיו מזכירות צורה של מנסרה ריבועית. נוכחו לראות כי הצורה העגולה השולטת במרחב, היא המאפיינת את הטבע עלמרכיביו. מגרמיה השמים הענקיים ועד לזעירי היצורים.

היקום כולו עגול, הסיקו משתוממים, האם ייתכן שרק האדם, נזר הבריאה, יתכחש למעמדו ויחיה כמרובע?

מכאן ואילך, נפל דבר במחנה.

רוח גדולה משברת מסגרות ומפרקת ריבועים החלה לנשוב. תנועות חדשות קמו, אידיאולוגיות חדשניות הושמעו ברבים. מבין שריקות עדריים של המונים הצמאים לחופש, נשמע קול אחד, אחיד, שתבע שינוי. הקול אמר: 'צאו מן הריבוע, היפתחו אל הסביבה, זרמו עם הטבעים העגולים והמשוחררים, ותראו כמה יפים הם החיים שמחוץ לריבוע'.

לא ביום אחד חלה תמורה, אבל היא התבצעה. השינוי חדר אל מוסדות השלטון וביצע הפיכות מדיניות ברחבי העולם. הוא שינה לחלוטין את פניה של החברה ההיררכית, והעניק ביד רחבה זכויות שוות לכל בני האדם.

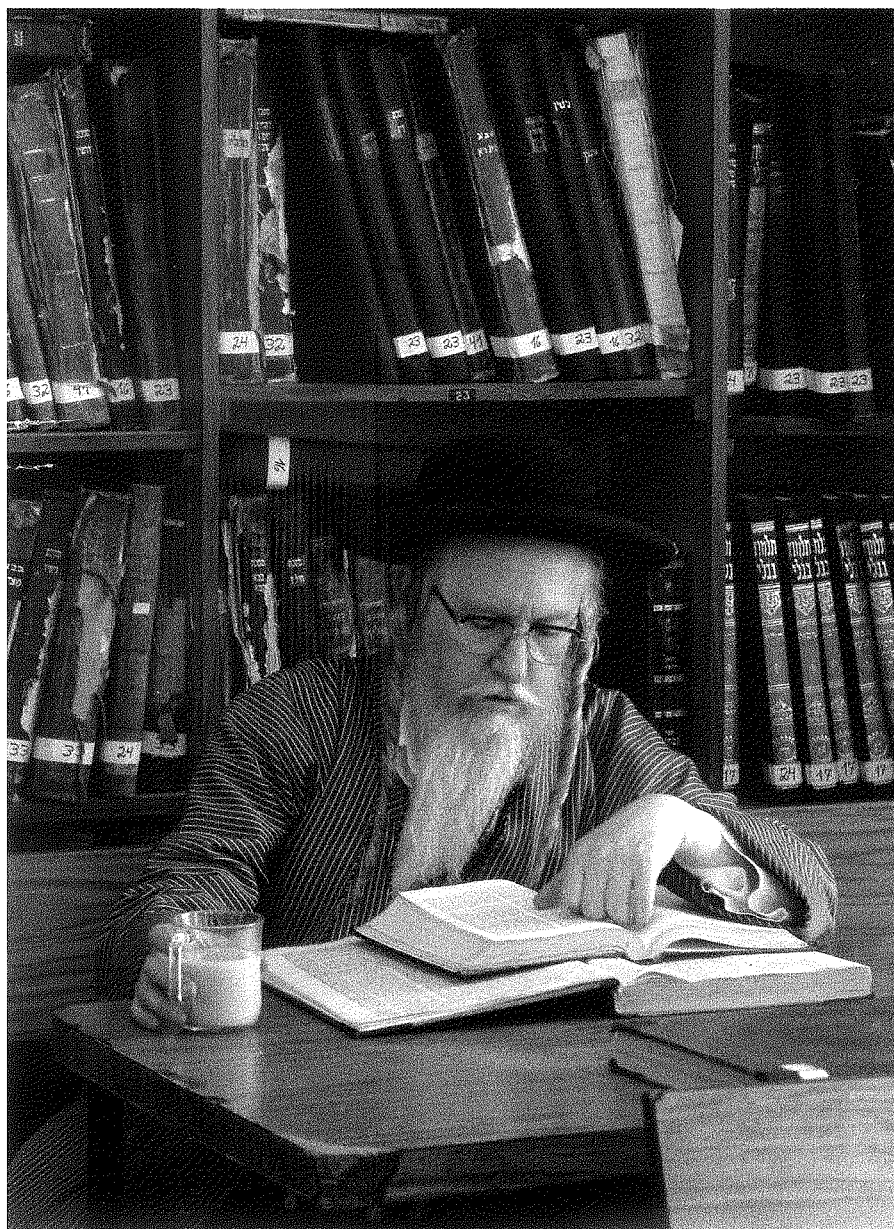

בחופשיות, להגיע בקלות אל כל המבואות האפלים, ולהחליק במהירות אל דיוטות תחתונות.

התוצאות המרות כבר ניכרו בשטח, אבל את הגלגל לא ניתן היה להשיב לאחור.

ובכל זאת, עדיין לא התפכחו עיניהם של ה'עגולים'. גם אחרי שראו את מעשי ידיהם טובעים בים, גם לאחר שנוכחו לראות לאן התגלגלו, עדיין נאחזו בכל כוח בעיגול המחודש-המקודש, ודרשו לעגל את העולם כולו בעיקבותיו, להפוך את תבל למעגל גלובאלי אחד ומלוכד, ולא להותיר בה 'ד' על 'ד' אמות מרובעות.

כבר חשבו שהשיגו שליטה בכל רחבי הגלובוס, הפכו את העולם כולו על כרעיו ועל קרבן, אך לפתע הם נפגשו בחצר אחת מרובעת, צדדית למדי, שהיתה מגודרת בחומה גבוהה.

סדר ומשמעת כותתו והוקהו בידיים לא אמונות של רבולוציונרים למיניהם.

כאשר הוקהה העוקץ של ריבוע המשטר, הועם גם כושר ההרתעה שלו. כאשר נופצו המסגרות הריבועיות של הממסד, פג בו-זמנית גם התוקף של הריבועים הפרטיים. ריבוע המשמעת האישי נשבר. השליטה העצמית של האדם עמדה בסכנת התפוררות.

אמנם כלפי חוץ היתה החברה עגולה ויפה, הומאנית, סובלנית ומקבלת. הכול היה כה נפלא ומשוחרר, אבל בעורף כבר נשפה הסכנה.

המורד היה חלקלק. החברה נהיתה חמקמקה ונמהרת, נזילה וחסרת יציבות. גלגלי הזמן השועטים הדהירו אותה קדימה. בתדהמת פתע גילו האנשים כי כיוון הנסיעה הוא כלפי מטה.

המהפכה העגולה שיחררה את כל הבלמים של האנושות. על גבי העיגולים אפשר היה 'לגלוש'

הגישה החדשה לעגה ל'מרובעות' של העת העתיקה. היא ראתה בה סימפטום פרימיטיבי של ימי הביניים האפלים. הקווים שציירו החיים החדשים היו עגולים ושמחים, קלילים ומלאי חיוניות.

האנושות נכבשה בקסם העיגול. היא הלכה שבי אחר בשורת התחייה העגולה. מיהרה להשליך מאחוריה את כל המוסרות הכובלים, בהיותה להוטה להשלים את מה שהחסירה כל השנים, כאשר היתה סגורה בגטו הרבוע. היתה מאושרת לזרום בטבעיות עם הטבע הספונטאני, העגול, ודהרה עימו בעליזות.

כך נשברו ריבועי החברה בזה אחר זה.

מלכתחילה היתה המגמה מבורכת. העידן החדש, אין להתכחש, יפה את פני האנושות:

עוולות היסטוריות תוקנו כאשר השלטון הדיקטטורי החליק את פינותיו ובא במקצת לקראת האזרח; הבדלי מעמדות טושטשו כאשר הוסרו המסגרות המבדילות ומעגלי החברה נפתחו אל השונים; חופש הביטוי פיכה בעוז כאשר הוסרו ההגבלות על הדעה והדיבור, וכוח היצירה שניתן לו מעתה דרור, ביטא את עצמו בהמצאות יעילות ומבורכות שהקלו על החיים.

האנשים הרגישו עצמם משוחררים, קלילים, פחות כבולים לממסד ולנורמות של התנהגות, ורשאים להתנהג ולפעול כפי שמכתיב להם הרגש האישי.

אמנם, לדבר אחד לא נתנו יוזמי המהפכה את דעתם: אידיאל שבירת הריבוע חרג גם מן המסגרת של עצמו, הגולם קם על יוצרו. משניתנה האות לעיגול פינות, התגלגלו העניינים בקצב מסחרר, עד שיצאו מכלל שליטה.

בגן הילדים היתה השתוללות רבת: הגננות כבר לא יכלו להעניש או לפחות לאיים על המפריעים בהעמדה 'בפינה'. כי הגן הפך לעגול ו'שויוני', 'פינות' לא היו.

יושבי קרנות הפכו פתאום לראשי המדברים וצצו על הבמות הציבוריות, בהעדר מסגרת מינימאלית של מעמדות.

דעות של מיעוטים הושמעו בקולי-קולות וצרמו אוזניים. חופש הביטוי היה אחיד לכולם.

הכול היה קביל: כל התנהגות פרועה, כל הנהגה משולחת רסן, כל פורקן יצרים וכל התבטאות חסרת מעצורים.

החברה בכללותה כבר לא היתה מרובעת ומקובעת. הזוויות החדות של חוק ומשטר,

בירור קצר שערכו, סיפר להם, שבתוך החצר חיים אנשים יוצאי דופן. הם חיים את 'החיים שלפני'.

יודעי דבר גילו את אונם שתושבי המתחם הרבוע דבקים בצורת החיים המיושנת, המקובלת בידם מאבות אבותיהם. אנשים אלו כובלים את עצמם בתוך הריבוע, ומסרבים בכל תוקף 'להתעגל' עם הזמן.

מודל הריבוע שולט בכל אורחות חייהם. הוא מופיע בצורות שונות במנהגיהם העתיקים, חוזר על עצמו כתבנית קבועה בתפילין ובציצית, בסוכה ובעירוב, והם –

מדקדקים ומקפידים, מדייקים על קוצו של מילימטר ובחודה של זווית, ואינם מוכנים לזוז מן הקו. לא לחינם קוראים להם 'מרובעים', כי את הריבוע אימצו להם, ככל הנראה, לשיטה. הדבקות שלהם בו היא חסרת פשר לחלוטין.

בעוז הלמו העגולים על הדלת, נחושים בדעתם להצליח. שמא לא שמעו המרובעים את שימעה של המהפכה העגולה, שמסעירה כבר מאות שנים תבל ומלוואה? אולי רק בתום לב הם מתבצרים בתוך הריבוע ומחמיצים את החיים העגולים הנפלאים ששועטים בחוצות?!

"עורו נא, התעוררו", קראו מבחוץ אל יושבי הריבוע, "עד מתי תתבדלו בתוך ריבוע הגטו המחניק? עד מתי תיצמדו למסגרות התנהגות מגבילות? ראו אותנו, עגולים ומשוחחרים, זורמים עם הזמן! הלא ידעתם כי העולם שינה כבר מזמן את פניו, הקדמה כבר כאן. החוקים המרובעים שלכם חוסמים אתכם ומונעים מכם כל התקדמות".

"חלילה לנו", נבהלו המרובעים להשיב, "קדוש הוא הריבוע שלנו, לא ניטוש אותו לעולם ולא נמירנו באחר. חוקי הריבוע שלנו ניתנו לנו בסיני מפי עליון. אנחנו מכופפים את קומתנו מרצון ומבחירה למסגרת המרובעת שלנו, ומכבדים אותה בהיותה משורטטת באצבע אלוקים.

לא יהיה חלקנו עימכם, הסוגדים לעגל העיגול. חוקת עולם היא תורת הריבוע שלנו, לעד נידבק בה, אנחנו ורענו".

"אכן, כדברכם", מיהרו העגולים להשיב, "אנחנו מכבדים את מסורת הריבוע שלכם. לא ביקשנו מכם לוותר לחלוטין על המורשת שלכם, גם לא להמיר אותה בעגולה. אנחנו רק מציעים לכם לעדכן מעט את המסגרת כדי להתאים אותה לרוח הזמן. אולי תוכלו להקציע פינות, להקהות את הזוויות הבולטות, כדי שלא יפריעו לכם להשתלב בקו העגול? מדוע אתם כה מחמירים, קיצוניים, אוחזים בקרנות הריבוע, ואינכם מוכנים להתגמש?"

"בשום פנים ואופן לא", נבעתו המרובעים לשמע הרעיון, "לשנות את הריבוע? לפתוח אותו לשינויים? לא יעלה על הדעת. כל שינוי הוא אסון, כל סטייה, ולו הקלה ביותר, מאבדת את הערך המוחלט של הריבוע, אם הזווית אינה עומדת בדיוק של 90 מעלות. אם הצלע אינה מאונכת, הפסדנו הכול. ערכו של ריבוע המצוות נשמר, רק בשמירה על הלכותיו".

"מדוע תתעקשו?" הפצירו העגולים, "מדוע תנהגו כפאנאטים, אדוקים בריבוע, והרי העולם כולו עגול וזורם. הלא תודו כי גם אתם נולדתם עגולים, גם אתם בני אדם בעלי רצונות ויצרים. כיצד אתם יכולים להתכחש לטבעים האנושיים שלכם? מדוע אתם מתאכזרים לאדם שבכם, וכובלים אותו במערכת ריבועים מחניקה?"

"אם אתם באמת רוצים להבין", השיבו ה'מרובעים' בניחותא, "נסביר לכם":

"אכן, צדקתם שגם אנחנו כמותכם, אנשים מן היישוב, בני אדם בעלי יצרים, תאבי חופש. אולם, דווקא משום היותנו בני אדם, דווקא בגלל האופי האנושי הגמיש, הסובייקטיבי והעגול, אנחנו זקוקים לריבוע.

העיגול, עם כל מעלותיו – אין בו יציבות ואין בו ביטחון. הוא קליל, הוא פזיז, הוא מתגלגל בקלות לפי כיוון הרוח. ניתן בקלות להטות ולהסיט אותו מן האפיק.

דווקא משום שהאדם עגול, הוא חייב לתחום עצמו במסגרת של ריבוע.

התורה שלנו היא הריבוע. הריבוע הוא יציב, מדויק והחלטי. האלוקים עשה את האדם ישר. חוקי התורה מסייעים לנו לא לאבד את עצמנו בתוך זרם הזמן. החברה העגולה זורמת עם הימים, מתהפכת עשרות פעמים בתהפוכות העיתים. הזרימה עצמה מבורכת, אבל היא חייבת להיות גדרה בסיגים, ולא, מי יודע לאן תוביל.

המצוות מבטיחות את שלום האנושות בפרט ובכלל. מלבד הערך המקודש שלהן בפני עצמן, רבה תרומתן, בהיותן גדר הביטחון של החברה".

המרובעים התנשפו במקצת מן הנאום הארוך וישרו את זוויותיהם, כמדגימים:

"הצעתם לנו לעגל פינות, להקהות את החוד? הלא תבינו שאין בהצעה זו כל טעם, הרי רק בני אדם אנחנו, עגולים, קרוצי חומר. כיצד נוכל אנחנו, שדעותנו משתנות מיום ליום ומתחלפות כמו מזג האוויר, להכניס שינויים בריבוע העתיק, מכתב אלוקים, שאין לנו בו אפילו תפיסה מועטת?"

תורת אמת שקיבלנו – כולה ריבועים, דקדוקי הלכות נאמרו בה ופרטי פרטים של דינים. אכן, המצוות המעשיות מאופיינות בקווים מרובעים – ריבוע תפילין וארבע כנפות של ציצית, ריבוע המזבח וכל יתר החישובים ההלכתיים ככלאיים ועירובין.

קו ההלכה מרובע הוא, ולא בכדי. הוא בא לייצג את האמת המוחלטת, האבסולוטית, המשתקפת בתורה. התורה היא אמת אלוקית, עומדת לעד, על כן, אינה ניתנת לפשרות ולויתורים, להנחות ולשינויים בהתאם לגחמות אנושיות, המתחלפות חדשים לבקרים".

המרובעים היישירו מבט אל העגולים, וניסו לרגע לבחון את סבר פניהם. תווי הפנים של המרובעים עצמם סיפרו, שאין בשמועה המהלכת על אודותם כל בדל של אמת. הם לא נראו מרובעים או מקובעים, מעונים או חנוקים, אלא להיפך, מאושרים, שמחים ומלאי חיים. בלהט הרצו את טענותיהם והסבירו לעגולים המקשיבים:

"טענתם שאנחנו מרובעים, כבולים למסגרת, מונעים מעצמנו את יפי החיים. יש לכם טעות קטנה, אבל עקרונית: בורא העולם אינו דורש מאיתנו לזנוח את האדם שבנו, אלא להיפך, הוא רוצה שנכניס את האנושיות למסגרת מעדנת ומרסנת של מצוות ושל דינים, שנמסד אותה בחוקים שמיימים.

ברגע שאנחנו, בני האדם, בני-חלוף, מכירים במגבלות שלנו ומודים בהן, אנחנו חוסמים את עצמנו בתוך ריבוע התורה, והמגרעת הופכת בן-רגע למעלה.

בכך אנחנו מקנים לעצמנו חוסן ומבטיחים את היציבות. אנחנו מכירים בקטנות שכלנו ומכופפים את עצמנו בהשלמה מלאה אל המסגרת. לא קיבעון מחשבתי הוא זה, אלא הכרה מפוכחת. לא שמרנות חסרת פשר, אלא תודעה מפותחת. שילוב של שכל עם רגש, ידיעות עם מעשים. מאושרים אנחנו".

המרובעים לחצו יד לאורחים העגולים שעדיין עמדו על המפתן, ואמרו: "אנחנו מזמינים אתכם להיכנס אל תוך הריבוע ולטעום מן האושר שהוא מעניק לדרים בו. המיזוג של עיגול בתוך ריבוע יוצר את ההרמוניה: אנושיות טבעית זורמת המתנהלת בתוך הדינים, מעגלי חיים משתפרים בתוככי תחומי ההלכה. למעשה, זוהי ההגשמה של התכנית האלוקית, ההשלמה האידיאלית של אדם בעולמו. על כן, דבקים אנו בריבוע שלנו, לא נסטה ממנו כמלוא נימה. זאת התורה לא תהא מוחלפת. אשרינו שזכינו לה".